

Loo lubjakivikarjääri piirkonnas kasvavad kaitsealused taimed

Tõnu Ploompuu

Aasnelk *Dianthus superbis*

2. kaitsekategooria.

Kavandatava karjääri piirkonnast suuremat osa hõlmab liigi elujõuline populatsioon. Tegemist on liigi Põhja-Eesti metapopulatsiooni (rassi) tuumala osaga. Umbes 10 hektaril ala idaosas on liik arvukas, u 7 hektaril lõuna- ja lääneosas keskmise ohtrusega. Üksikuid taimi esineb hajusalt väiksemates ja vähemsobivates kohtades. Hinnanguliselt kasvab alal 20000-60000 generatiivset taime (puhmast).

Liigi Põhja-Eesti rassi levila võib jagada kolmeks üsna võrdseks osaks: Tallinnast idapoolne, Tallinnast läänepoolne ja Lääne-Eesti. Tallinnast ida pool on liik peaaegu hävinud või esineb väikeste jäänukepopulatsioonidena Lasnamäest Rebalani asunud loopealsetel – hinnanguliselt 1/3 kunagisest kasvualast. Karjääri rajamine tähendaks tugevalt fragmenteeritud kasvukohtade osatähtsuse suurenemist liigi pooleni Tallinnast ida pool asuval liigi levialal. Liik on arvestatava kinnisvaraarendusest tingitud surve all ka Tallinnast lääne pool. Lääne-Eesti kasvualad on rassist väiksemad ja hajutatamad, ohustatud eelkõige elupaikade metsastumisest.

Liigi isendite ümberistutamine ei tule kõne alla – puuduvad nii sobilikud piisavalt suured asenduselupaigad kui ka on tõsiseid raskusi piisava juurestiku kättesaamiseks paepragudest. Liiki oleks suhteliselt lihtne paljundada seemnest (s.o. alalt kogutavast seemnest võiks teha asenduskülvi), kuid nagu eelpool mainitud, puuduvad selleks piisavad soodsad alad.

Hanepaju *Salix repens*

2. kaitsekategooria.

Kavandatava karjääri piirkonda jääval soostunud niidu alal kasvab hanepaju ja hundipaju (*Salix rosmarinifolia*) segakooslus, domineerib hundipaju, on hübriide. Puhta liigina määratav on leitudest üks põõsas, võimalik on veel mõne esinemine kasvukohas.

Hanepaju on Eestis areaali idapiiril. Enamasti esineb koos lähedase hundipajuga. Hanepaju domineerimisega kooslusi võib leida vaid saarte läänerannikult vähestest kohtadest, üksikute hanepajudega hundipaju domineerimisega kooslusi kohtab ka mandri lääne- ja loodeosas. Viimast tüüpi leiukohtadest on mainitu üks idapoolseim. Liigi kaitse seisukohalt on arvestatav lahendus isendite ümberistutamine mõnda lähikonna sarnasele madalsole.

Suur kuuskjalg *Pedicularis sceptrum-carolinum*

3. kaitsekategooria.

Eestis esineb suhteliselt harva, kaitse all paljudes maades. Elupaikade ja leiukohtade hulk Eestis on vähenenud. Ala mõjupiirkonnas väike elujõuline populatsioon.

Kahkjaspunane sõrmkäpp *Dactylorhiza incarnata*

3. kaitsekategooria.

Eesti üks tavalisemaid käpalisi madalsoodel. Liigi elupaiga hävimine ei ohusta liigi esinemist Eestis.

Kavandatava Loo lubjakivikarjääri alal esinevad looduskaitseliselt väärtuslikud kooslused.

Loo paekarjääriks kavandataval alal esineb Euroopa Liidu Loodusdirektiivi seisukohalt väärtuslikke kooslusi. Kavandataval kaevandusalal paiknevad loopealsed (6280) ja liigirikkad madalsood (7230), kaevanduse poolt on võimalik mõju ka lähedusse jäävale liigirikka madalsoo kooslustele (7230) ja niiskuselembesele kõrgrohustule (6430). Alale jäävad kuivad niidud lubjarikkal mullal (6210) on kitsad siilud üleminekuliste kooslustena loopealsete ja soostunud koosluste vahel ja iseseisvat suurt väärtust ei oma, küll aga omavad looduskaitselist väärtust seoses naaberkooslustega.

Loopealsed kooslused esinevad ala kõrgematel kühmudel, kus on õhuke pinnakate. Loopealsed kuuluvad kõige olulisemate kaitset vajavate koosluste hulka. Karjääri mõjustatavad on eelkõige vahetult kaevandamise alla mineva ala omad, kaugmõju kooslusetüübile pole oluline.

Piirkonnas on kooslusetüüpi märgatavalt mõjutanud õhu saasteained. Nende sadenemise toimel on ilmselt muutunud pinnas viljakamaks, kui see viimase poolsajandi inimõjuta oleks. Samuti on kohati toimunud koosluse kulustumine viimastel kümnenditel lakanud karjatamise tõttu. Piirkonnas on olnud väga levinud ka Maardu piirkonna elanike süüdatud kulutulekahjud. Kõigi nende kolme faktori koostoime tõttu pole nimetatud kooslused maksimaalselt heas seisundis, alal ei leidunud mõnesid eeldatud liike. Siiski on kooslusetüüp elupaigaks 2. kategooria kaitsealuse liigi aasnelgi tugevale populatsioonile.

Kõrgema väärtusega on idapoolsed loopealsed. Lääneosas metsakultuuri ja söödi vahel asuv fragment on väiksema väärtusega.

Liigirikkad madalsood (sealhulgas soostunud niidud) on esinevad ala lõunapoolses osas, samuti kavandatavast karjäärialast lõuna pool. Karjääri poolt muudetav veerežiim võib neid oluliselt kahjustada ka väljaspool kaevandusala.

Nagu loopealseidki, on madalsoid märgatavalt mõjutanud õhusaaste. Seetõttu on karjääriala keskel paikneva (karsti)järviku ala muutunud eutroofseks väheväärtuslikuks madalsooks. Loodusväärtused on paremini säilinud järvikust läände jääval soostunud niidu alal, kus on ka keskmise väärtusega kooslusi. Kaitsealustest liikidest esineb seal hanepaju, samuti vähesel määral kahkjaspunast

sõrmkäppa ja kohati ka üksikuid aasnelke. Koosluse iseloom viitab keskmisest suuremale veerežiimi kõikumisele aluskivimi karstumise tõttu. Viimane harvaesinev asjaolu suurendab koosluse looduskaitselist väärtust. Karjääri alast vahetult kagusse jääv soostunud niidu ala on kunagi veidi kuivendatud, siiski on seal säilinud märgatavad head seda tüüpi koosluse struktuurid.

Madalsookooslustest kõige suurema väärtusega on väike kaevandusala kõrvale jääv soolaiguke. Selle ala väärtust suurendab teatav karstumise mõju soo veerežiimile, mis on ilmselt vahelduvam, kui madalsoodes keskmiselt. See ala ja selle vahetu lähedus on elupaigaks suurele kuuskjalale ja kahkjaspunasele kápale.

Niiskuselembene kõrgrohustu karjäärialast lõunas on üleminekuline mainitud tüübi ja liigirikka madalsoo vahel. Seisundi kujunemine ja võimalikud ohutegurid on sarnased madalsoo elupaigaga. Ala on küllaltki arvestatava looduskaitselise väärtusega.

Metsakooslused piirkonnas on noorepoolsed ning sekundaarsed ja seetõttu ei oma looduskaitselist väärtust.
